

როგორ ბავაუმჯობესოთ მოხმარებითი ურთიერთობები

საქართველოს აგრარულ სექტორს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მუშაობისას შეუძლია საკუთარი წარმოების პროდუქტებით ძირითადად განახორციელოს ქვეყნის სურსათით უზრუნველყოფის პოლიტიკა. ამ დასკვნის საფუძველს იძლევა რადიკალური აგრარული რეფორმის კერძის სწორად გატარება, ქვეყნის აგრარული სექტორის საწარმოო ეკონომიკური პოტენციალი და მისი ამოქმედების დიდი შესაძლებლობანი.

მელიტონ ბახია,
საქართველოს სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ამ ქვეყნად არ არსებობს დოვლათის ის რაოდენობა, რომ ყოველმა ადამიანმა მიიღოს იმდენი, რამდენიც მოესურვება. ვინაიდან, არ არსებობს იმდენი დოვლათი, რომ მან დააკმაყოფილოს ადამიანთა მოთხოვნილებები, უნდა არსებობდეს სისტემა, რისი საშუალებითაც ეს პრობლემა მოგვარდებოდა.

საბაზრო ეკონომიკა არის სახელდობრ ის სისტემა, რომლის მემშვეობითაც გადანყდება, თუ წარმოებული მატერიალური დოვლათიდან ვის რა შეხვდეს.

საბაზრო ეკონომიკა არ არის სისტემა, რომელიც წყვეტს, თუ ვინ რა აწარმოოს. იგი აძლევს ადამიანებს სტიმულს, რათა მათ მიიღონ გადანყვევტილება, თუ რა აკეთონ.

საბჭოთა სისტემაში საბაზრო ეკონომიკას დაუპირისპირდა ისეთი სამეურნეო მექანიზმი, სადაც გადამწყვეტ როლს ასრულებდა წარმოების საშუალებებზე მონოპოლიური სახელმწიფო საკუთრება და დირექტიული დაგეგმვა, შესაბამისი ეკონომიკური ბერკეტებითა და ელემენტებით. თუ თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ადამიანი თავისუფლად ირჩევს თავის საქმიანობის სფეროს, მხოლოდ სამეურნეო მოსაზრებებით, ე. წ. დირექტიული დაგეგმვის პირობებში იგი შეიცვალა იდეოლოგიური დანაოლითა

და პოლიტიკური შეხედულებებით. ჩამოყალიბდა სრულიად ახალი იდეოლოგიური სისტემა, რომელიც თითქმის საუკუნის მანძილზე თავისუფალი საბაზრო მექანიზმის დისკრეტიზაციითა და ყოველგვარი მემკვიდრეობითობის გამორიცხვით აშენდა, ე.წ. სოციალისტური სისტემის მოსინჯვისა და შეცდომების გზით. ეს იყო მუდმივი ექსპერიმენტების, წინააღმდეგობების დაძლევის, უმეტესწილად ულოგიკო და გაუმართლებელი გზა. საბაზრო ეკონომიკა კი პირველი და ხანგრძლივი გზაა წარმოებისა და მოხმარებას შორის ორგანიზაციული კავშირების დამყარებისათვის. წარმოებას ადგილი აქვს არა წარმოებისათვის, ასეთი რამ უაზრობაა, მოხმარებისათვის, ამიტომაცაა, რომ ნებისმიერი საზოგადოების ეკონომიკურ სტრუქტურაში განსაკუთრებული ადგილი სწორედ მოხმარებით ურთიერთობას უჭირავს. პირადი მოხმარების პრობლემაში თავს იყრის ისეთი მნიშვნელოვანი პროცესები, როგორცაა: **სამუშაო ძალის კვლავწარმოება, საზოგადოების თითოეული წევრის მატერიალური და სულიერი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება, პიროვნების სოციალური აქტივობა, სოციალური ორიენტაცია, თავისუფალი სამეურნეო საქმიანობის სტიმულირება შრომითი რესურ-**

სების დასაქმება და სხვა.

საქართველოში ამ თვალსაზრისით მეტად რთული მდგომარეობაა. მოსახლეობის დიდი ნაწილის ცხოვრების პირობები საკმარისი არ არის იმისათვის, რომ სრულად დააკმაყოფილოს მოთხოვნილებათა თუნდაც მინიმუმი. კიდევ უფრო მძიმე მდგომარეობაა სოფლად, სადაც შემოსავლები, არასწორი რეფორმის კურსის გატარებით, შემცირებულია.

ამდენად, საჭიროა დღის წესრიგში დადგეს მოხმარებითი ურთიერთობის კატეგორია და იგი ავხსნათ და გაგაანალიზოთ საქართველოს სოფლის მეურნეობის მაგალითზე.

ცნობილია, რომ თითოეული ქვეყნის ეკონომიკის განვითარება ხდებოდა და ხდება მკვეთრად განსხვავებულ ისტორიულ, ბუნებრივ, სოციალურ-პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ, ეროვნულ პირობებში, რასაც არ შეეძლო გადამწყვეტი ზეგავლენა არ მოეხდინა ეროვნული ცხოვრების ჩამოყალიბების თავისებურებებზე.

საწარმოო ურთიერთობათა ზემოთ მოხსენიებული ფუძემდებლური პრინციპების გარკვეულად მსგავსების პირობებში სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი ეკონომიკის მოდელები პრინციპულად განსხვავდებიან (და უნდა განსხვავდებოდნენ კიდევ) ერთმანეთისგან

(ასეთია კერძოდ, მათი მოქმედების ხასიათი, მოტივაციათა სისტემა, ეფექტიანობის კრიტერიუმები, სანარმოო და ორგანიზაციული მმართველობითი სტრუქტურები...). ამ გაგებით თანამედროვე ქვეყნები შეიძლება პირობითად დაიყოს ორ ძირითად მიმართულებად: **ლიბერალური** და **სოციალურად ორიენტირებული**. ეკონომიკის მართვის ლიბერალური ფორმა ხასიათდება კერძო საკუთრების გაბატონებული მდგომარეობით. ხოლო, სოციალურად ორიენტირებული გამოირჩევა საკუთრების მრავალხმიანობით – სახელმწიფო საკუთრების მაღალი ხვედრითი წილით, შესაბამისად სახელმწიფოს აქტიური მონაწილეობით ეკონომიკური და სოციალური განვითარების რეგულირებაში, ადამიანთა სოციალური დაცვის საკითხების გადაწყვეტისადმი თავისებური მიდგომით.

შეიძლება განვიხილოთ და შევისწავლოთ პატარა და დიდი ქვეყნების **ნიდერლანდებისა და ჩილეს** მაგალითები.

ომის შემდგომ პერიოდში ნიდერლანდებში, რომლის ტერიტორია ჩვენს ქვეყანაზე მცირეა, მთელი სიმწვავით დადგა ეკონომიკური პრობლემები. ხალხის საყოველთაოდ ცნობილმა, საოცარმა შრომისმოყვარეობამ ისეთი შედეგი გამოიღო, დღეს მსოფლიოში ამ ქვეყანას ბადალი არა ჰყავს. იგი ერთიან ყვავილნარად იქცა, მოიცვა სასათბურე მეურნეობამ, რომელიც მნიშვნელოვნად აღემატებოდა ყოფილი სსრ კავშირის რესპუბლიკების ასეთსავე მეურნეობას. მეხილეობაში საპექტარო მოსავლიანობა 3-ჯერ და მეტად აჭარბებს ჩვენი ქვეყნის მონაცემებს. ასევეა ნველადობაში, თითოეულ ფურზე მარცვლეულის წარმოებაში და საკვები კულტურების მოვლა-მოყვანაშიც. და ეს ხდება იქ, სადაც საქართველოსთან შედარებით, ცუდი სახნავ-სათესი მიწა და კლიმატური პირობებია.

საქმე ის არის, რომ ქვეყანა გარდაიქმნა დროის შესაბამისად. ყველა თანაბრად ინაწილებს პასუხისმგებლობას, მუშაობს შეთანხმებულად და როცა საჭიროა უსასყიდლოთაც კი! გაიგეს და ინამეს სოფლის მეურნეობის ფასი. ჩვენ-

თან კი რა ხდება? **იგივე შეიძლება ჩვენთანაც მოხდეს და გაკეთდეს.**

ჩვენთან დანაკარგები მინდორში, სანყობებში, სარეალიზაციო ბაზრებში 10-15-ჯერ მეტია, ვიდრე ნიდერლანდებში, სწორედ უყარათო და გულგრილი შრომის შედეგია. სოციალურ-ეკონომიკური და აგრარული კრიზისი.

ასევე საინტერესოა თუ რას გვასწავლის საზოგადოებრივ-ეკონომიკური წყობის განვითარების ჩინური მოდელი?

ჩინეთში ეკონომიკური რეფორმა 1978 წელს დაიწყო. 10 წლის მანძილზე (1978-1988 წწ.) რეფორმები ეკონომიკური განვითარების თითქმის ყველა სფეროში განხორციელდა. მიზანი ერთი იყო – **შექმნათ ისეთი სამეურნეო მექანიზმი, რომელიც სიცოცხლისუნარიანს გახდიდა ეკონომიკას, გააქტიურებდა შრომით კოლექტივებს, მაღალ დონეზე აიყვანდა ხალხის ცხოვრების დონესა და ინტელექტუალურ შესაძლებლობას.** ამ საკითხების გადაწყვეტა ძირითადად ემყარებოდა წარმოების საშუალებათა საკუთრების სამ ფორმას – **სახელმწიფოს, კოლექტიურსა და კერძოს.**

ჩინეთში მრავალწილობიანი ეკონომიკის პირობებში მნიშვნელოვნად სჭარბობს საკუთრების საზოგადოებრივი ფორმები – **სახელმწიფო და კოლექტიური.** უკანასკნელი წლების მონაცემებით, ინდივიდუალური, კერძო და შერეული სექტორების ხვედრითი წილი სამრეწველო წარმოებაში 8,6%-ია, სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში – 12 პროცენტი, ხოლო საცალო საქონელწარმოებაში – 29 პროცენტი. ევოლუციური გზით განვითარების ნიშნში, რომელიც საშუალებას იძლევა შენარჩუნდეს ჩამოყალიბებული სამეურნეო კავშირები და გამოირიცხოს ეკონომიკის საშიში და არასწორი დაბალანსება, რაც ჩვენთან დღეს სახეზეა. იქ სანარმოებსა და კადრებს შესაძლებლობა ეძლევათ თანდათანობით შეეგუონ ახალ პირობებში მუშაობას.

ამ გზით 70-იანი წლების დამლევდიან მოყოლებული, ჩინეთის ეკონომიკა ვითარდება დაჩქარებული ტემპით, რაც ორჯერ უფრო

მეტად აღემატება წამყვანი კაპიტალისტური ქვეყნების მონაცემებს.

ერთი სიტყვით, საქართველოს განვითარების დღევანდელ ეტაპზე კონკრეტული ამოცანაა შეიცვალოს წარმოებითი ურთიერთობები, რაც უპირველესად სოფლის მეურნეობის თანამედროვე, ცივილიზებულ დარგად გადაქცევას გულისხმობს. ამ პირობის უზრუნველსაყოფად საჭიროა სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემის ძირეული რეორგანიზაცია. ამ პირობებში მთავარი ამოცანაა სასათბურე პირობები შევუქმნათ ფერმერებს, ყველა კატეგორიის მიწათმოსარგებლებს. რაც შეეხება მთლიანად აგრომრეწვის სისტემას, იგი ძირფესვიან რეკონსტრუქციას საჭიროებს, უწინარეს ყოვლისა, უნდა შეიქმნას მკვეთრი ვერტიკალი, სადაც ყველას ეცოდინება თავისი ფუნქციები. აუცილებელია წამოვნიოთ პრიორიტეტები და მთელი ძალისხმევა მივმართოთ მათ უზრუნველსაყოფად. ასეთ პრიორიტეტულ ფორმად ამ ეტაპზე გვესახება სასურსათო პრობლემის უსწრაფესად გადაჭრის მიმართულებისადმი ორიენტაციის კურსის აღება და პროგრამული რეალიზაცია.

საქართველოში შექმნილ მეტად მძიმე პოლიტიკურ და სოციალურ-ეკონომიკურ სიტუაციაში მიწის რეფორმის დაბალ ორგანიზებულ დონეზე ჩატარებამ, არსებული სანარმოო ორგანიზაციული სტრუქტურების სპონტანურმა რღვევამ და მათ ნაცვლად პროგრესული სამართლებრივ-ორგანიზაციული ფორმების ჩამოყალიბების გაუმართლებელმა გაჭიანურებამ უკანასკნელ წლებში უარყოფითი გავლენა იქონია აგროსამრეწველო და სასურსათო კომპლექსების განვითარებაზე. დაეცა პროდუქციის წარმოების მოცულობები, გაუარესდა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის დარგობრივი სტრუქტურა. შეწყდა მრავალი სახის სასურსათო პროდუქციის ორგანიზებული წარმოება, ფართო ხასიათი მიიღო ნატურალურმა მეურნეობამ, რომელიც ძირითადად თვითმომხმარებაზეა ორიენტირებული. რეფორმის შე-

დეგებზე მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია, აგრეთვე ქვეყანაში მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის თვალსაზრისით შექმნილმა არასასურველმა გარემომ. **მინის გასახელმწიფოებრიობისა და პრივატიზაციის მნიშვნელოვანი ხარვეზებით ჩატარების შედეგად დღეს სახეზე ვვაქვს ძირითადად დანვრილ-ერთეულებული, პარტელური სოფლის მეურნეობა, რომელსაც როგორც მსოფლიო პრაქტიკა გვიჩვენებს სერიოზული ამოცანების გადაწყვეტა არ შეუძლია გამსხვილებისა და სათანადო მხარდაჭერის გარეშე.**

სერიოზული ნაკლოვანებები აღინიშნება აგრარული რეფორმის მეორე მიმართულებების (ყოფილი სასოფლო-სამეურნეო სანარმოთა რეორგანიზაცია) გატარებაშიც. რეფორმის წინა პერიოდში არსებული 1341 სასოფლო-სამეურნეო სანარმოებიდან რეორგანიზებულია და სხვადასხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმად დაფუნდებულია მხოლოდ 950-მდე სანარმო, ლიკვიდირებულია, როგორც უპერსპექტივო 101. რეორგანიზაციის გარეშე დარჩენილ სანარმოების უმრავლესობაში შემორჩენილია დიდი რაოდენობით გამოუყენებელი ქონება, ფუნქციის გარეშე დარჩენილია ადმინისტრაციული პერსონალი, რომელთა შენახვა სხვადასხვა ქონების გაყიდვით ამოღებული სახსრებით

ხდება. მათ დიდი ოდენობის კრედიტორული დავალიანება არიცხიან და ფაქტობრივად გაკოტერბულნი არიან. მიუხედავად ამისა, ისინი მაინც განაგრძობენ ფუნქციონირებას და ხშირ შემთხვევაში სახაზინო სტატუსის მოპოვებას.

აგრარული სექტორის რეფორმირების პირველი ეტაპი უარყოფით მხარეებთან ერთად რიგი დადებითი შედეგებითაც ხასიათდება, კერძოდ, პრაქტიკულად საფუძველი გამოეცალა მინაზე სახელმწიფო საკუთრებას და დამკვიდრდა მინაზე კერძო საკუთრების მრავალფეროვნება (მ.შ. კერძო საკუთრება). სოფლად ყალიბდება მენარმეთა ახალი ფენა, რომელიც როგორც მესაკუთრე გამოდის მიწების დეგრადირებისა და განიავებისაგან დაცვის გარანტი ისინი თავისუფალნი არიან სამენარმეო საქმიანობაში ნებისმიერი ჩარევისაგან (გარდა კანონით გათვალისწინებული მოთხოვნებისა), რაც მათი სანარმოო და სოციალური აქტივობის გაზრდისა და ახლო პერსპექტივაში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების გადიდების ერთ-ერთი მყარი საფუძველი გახდება.

სასურსათო კომპლექსში სანარმოთა გამოცოცხლების ერთ-ერთ გზად მიჩნეული უნდა იქნას მათი ინტეგრირება, როგორც საკუთრების ერთნაირი, ისე განსხვავებული ფორმის სანარმოებ-

თან. განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს გადამამუშავებელი სანარმოების ბაზაზე კოოპერაციული სანარმოების შექმნას, სანარმოს სანედლეულო ზონაში განლაგებული საქონელმწარმოებლის მონაწილეობით. ჩვენის აზრით, ეს ფორმა განსაკუთრებით ხელსაყრელი იქნება მთის ზონის რაიონებში, სადაც ახლა ფაქტიურად გაუქმებულია საზოგადოებრივი მეურნეობები და მათ ადგილზე გლეხური მეურნეობები ყალიბდება.

საქართველოს ბუნებრივ-ეკონომიკური პირობების თავისებურებებითა და მეურნეობების ისტორიულად ჩამოყალიბებული ტრადიციების გათვალისწინებით, პირველ ეტაპზე უპირატესობა უნდა მიენიჭოს გლეხური მეურნეობების განვითარებას, რომელიც მინის განკარგვისა და სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციის მრავალმხრივი ფორმების განვითარების პირობებში, აგრეთვე, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის მიღწევების დანერგვის საფუძველზე თანდათანობით გადაიზრდება ფერმერულ მეურნეობებად და ქვეყანაში სასურსათო რესურსების წარმოებისა და რეალიზაციის ძირითად ორგანიზაციულ ფორმად გადაიქცევიან. გლეხური მეურნეობების შექმნისა და მათი ნორმალური ფუნქციონირებისთვის საჭიროა მიღებული იქნეს სამართლებრივი აქტი **„გლეხური მეურნეობების“**, როგორც სოფლად მენარმეობის ერთ-ერთი სამართლებრივ-ორგანიზაციული ფორმის შესახებ.

ბაზარზე გლეხურ-ფერმერული მეურნეობის პოზიციის განმტკიცებისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავება-გასაღების კოოპერატივებისა და აგრეთვე, სანარმოო და სოციალური ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება.

სოფლად მენარმეობის ფართოდ განვითარებისათვის, საჭიროა შეიქმნას **საფინანსო-საკრედიტო და სადაზღვევო ბაზარი**. ამასთან, უნდა გამარტივდეს საგადასახადო პოლიტიკა (სისტემა), გასაგები და ხელმისაწვდომი გახდეს მენარმისათვის. საფინან-

სო მეურნეობის ეფექტიანობის ამაღლებისათვის, აუცილებელია აგროკრედიტის სისტემისა (ეროვნული სალარო) და **საკრედიტო კავშირების** (ურთიერთდახმარების ადგილობრივი სალაროები, რომლებიც კოოპერაციული ხასიათისაა) შექმნა ქვეყნის, სოფლისა და რაიონულ დონეზე.

საქართველოს აგრარულ სექტორს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მუშაობისას შეუძლია საკუთარი წარმოების პროდუქტებით ძირითადად განახორციელოს ქვეყნის სურსათით თვითუზრუნველყოფის პოლიტიკა. ამ დასკვნის საფუძველს იძლევა რადიკალური აგრარული რეფორმის კურსის სწორად გატარება, ქვეყნის აგრარული სექტორის სანარმოო ეკონომიკური პოტენციალი და მისი ამოქმედების დიდი შესაძლებლობანი.

სოფლის მეურნეობის პირადი მოხმარების ფონდიდან ცალკე უნდა გამოიყოს სამი ძირითადი წყარო: **1. შემოსავლები საზოგადოებრივი მეურნეობებიდან;** **2. შემოსავლები საკარმიდამო (კომლური) და გლეხური (ფერმერული) მეურნეობებიდან;** **3. შემოსავლები სოციალური ფონდიდან.**

- სოფლის მოსახლეობის პირადი მოხმარების ფონდების შევსების მნიშვნელოვან წყაროს სახელმწიფო ქონების პრივატიზებიდან მიღებული სახსრები წარმოადგენს.

პრივატიზების მრავალი ვარიანტიდან, ჩვენი აზრით, ყველაზე სამართლიანია პრივატიზების ნულოვანი ვარიანტი, როცა ხდება მშრომელთა მიერ საზოგადოებრივ მეურნეობებში

მუშაობით დაგროვილი ღირებულების ისევე მათ განკარგულებაში გადასვლა.

- სოფლად საბაზრო ურთიერთობების პრინციპების დამკვიდრებისათვის მთავარია მესაკუთრის, მწარმოებლის ფიგურა და სოფლად ახალი საკუთრებითი ურთიერთობების ჩამოყალიბება – განვითარება. ეს კი მიიღწევა გონივრული და არა სტიქიური განსახელმწიფოებრიობისა და პრივატიზაციის გზით.

- ანალიზმა გვიჩვენა, რომ 1992 წლის ბოლოსათვის ქვეყანაში არსებული 601 სახელმწიფო მეურნეობიდან რეორგანიზაციის შემდეგ 1998 წლის დასაწყისისათვის სახელმწიფო მეურნეობის სახით შენარჩუნებული იქნა 348 (57,9%), საიდანაც 82 (13,6%) მეურნეობა სპეციალიზებულია. დანარჩენი 253 (42,1%) სხვადასხვა სახის სამართლებრივ-ორგანიზაციულ ფორმად იქნა გარდაქმნილი. 1341 კოლმეურნეობიდან კი რეორგანიზაცია განიცადა 993-მა (74,1%), მათ ბაზაზე ჩამოყალიბდა 516 მცირე სასოფლო-სამეურნეო საწარმო, 592 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი და 16 მსხვილი კერძო მეურნეობა. ამ პერიოდში შექმნილია 55 სააქციო საზოგადოება. ქვეყნის სოფლის მეურნეობაში სანარმოთა რეორგანიზაციის სახით ფართო ხასიათს ჯერჯერობით მოსალოდნელი, სასურველი შედეგი არ მოყოლია, არც წარმოების და არც რეალური შემოსავლების გაზრდის თვალსაზრისით, რაც ჩვენი აზრით სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რეორგანიზაციის განხორციელებისას დაშვებული შეცდომებითაა გამოწვეული.

- პირადი მოხმარების პრობლემის სწორად გადაწყვეტა მჭიდრო კავშირშია საბანკო სისტემის განვითარებასთან, რომელიც საქართველოში საწყის ეტაპზე იმყოფება, რამდენადაც სხვა მომენტებთან ერთად კიდევ სუსტია მათი გავლენა, ასეთ პირობებში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ფინანსური რესურსების ალტერნატიული წყაროების ძიებას. სოფლის მეურნეობაში ერთ-ერთის ფორმად სოფლად საკრედიტო კავშირები, რომელიც ხელს უწყობს ეკონომიკის გამოცოცხლების იმ დანაზოგების გაერთიანებითა და ამოქმედებით, რომელიც მანამდე ინახებოდა ნაღდი ფულის სახით, ან ნაკლებად ეფექტიანად შეიძლებოდა დახარჯულიყო, წარმოების ამოქმედება თავის მხრივ იწვევს სოფლის მოსახლეობის დასაქმებისა და შემოსავლების ზრდას.

- საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში სახელმწიფომ ფაქტობრივად შეწყვიტა სოფლის მეურნეობის ფინანსური მხარდაჭერა, რის გამოც მკვეთრადაა შემცირებული აუცილებელი პროდუქტების მოხმარების დონე აგრარულ სექტორში, გაუარესებულია მისი სტრუქტურა, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას, მოსახლეობის უმეტესობა სოფლად სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ იმყოფება, მწყობრიდანაა გამოსული სოციალური დანიშნულების ობიექტების დიდი ნაწილი. ამიტომ, საჭიროა აგრარული პოლიტიკის ძირითადი პრინციპების გადასინჯვა და აგრარული სექტორის რეგულირებისა და მხარდაჭერის სახელმწიფოებრივი ღონისძიებების შემუშავება.

АНОТАЦИЯ

КАК УСОВЕРШЕНСТВОВАТЬ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ

Мелитон Бахия

В условиях рыночной экономики аграрный сектор Грузии может обеспечить страну продовольствием собственного производства. Этому должно способствовать нормальное про-

ведение радикальной аграрной реформы, существующий производственный экономический потенциал и большие возможности ее задействия.